

«امتداد نهضت فاطمی در جنگ اقتصادی»^۱

حجة الاسلام محمد صادق حیدری

شب چهارم فاطمیه دوم - ۱۳۹۹/۱۰/۲۸

خلاصه بحث شب چهارم (شب آخر)

ضرورت مشارکت عاطفی جامعه زنان در شکستن «محوریت بخش توزیع در اقتصاد ایران» به دلیل نقش آن در کاهش ارزش پول ملی، با توجه به رفتارهای حادثه‌ساز حضرت زهرا (س) در شکستن عُرف به نفع قدرت اسلام

نقل شده که روزی امیرالمؤمنین (ع) به دلیل فشار گرسنگی، از حضرت زهرا (س) درخواست طعام کردند؛ فاطمه مرضیه (س) فرمودند: «به خدا قسم هیچ چیز برای خوردن در منزل نداریم مگر همان غذای مختصری که دو روز گذشته شما را بر خود و فرزندانم مقدم دانسته و به شما دادم!» یعنی وقتی حضرت زهرا (س) ملاحظه می‌کردند که امیرالمؤمنین (ع) به عنوان بازوی اصلی نهضت نبوی، شبانه روز در حال جهاد و انجام مأموریت‌های محوله از طرف پیامبر (ص) هستند، دو روز گرسنگی خود و فرزندان کوچک‌شان را تحمل کردند تا همان طعام اندک در اختیار امیرالمؤمنین قرار بگیرد. وقتی حضرت علی (ع) این پاسخ را شنیدند، با تعجب فرمودند: «من را حتی بر آن دو کودکم مقدم کردی؟! کاش به من خبر می‌دادی تا چیزی تهیه کنم». حضرت زهرا (س) می‌دانست که این بیان علی (ع) از روی دلسوزی است والا کسی که دائماً مشغول جهاد و مبارزه با کفار و منافقین است، هم درآمدی نداشته و هم وقت کسب درآمد یا خرید ندارد. لذا زهرا (س) پاسخ داد: «من از خدای متعال شرم و حیا می‌کنم از شما در خواستی نمایم که پاسخ آن در توان شما نباشد». این موضوع، فشار روحی زیادی به حضرت علی وارد کرد و لذا با توکل به خدا از خانه خرج شد. یک دینار قرض نمود تا غذایی برای خانواده تهیه کند. سپس در مسیر مقدار را با حالت بسیار پریشان دید، در حالی که هوا به قدری گرم بود که کمتر کسی از خانه خارج می‌شد. حضرت از او سوال کرد که چرا این وقت روز و در این گرمای شدید از خانه بیرون آمدی و انقدر پریشانی؟! مقدار درخواست کرد که من را از پاسخ دادن معذور بدانید. حضرت دوباره اصرار به پاسخ کردند و دوباره مقدار از پاسخ دادن طفره رفت. حضرت برای بار سوم اصرار کردند که من نمی‌توانم اجازه بدهم علت این حالت را کتمان کنی. سپس وقتی مقدار دید حضرت از اصرار خود دست بر نمی‌دارد، گفت: «به خدا سوگند غیر از گرسنگی چیزی مرا از خانه‌ام بیرون نکشیده است، هنگامی که فریاد و گریه خانواده‌ام از شدت گرسنگی را شنیدم، نتوانستم تحمل کنم لذا آنها را گرسنه رها کرده و بیرون آمدم در حالی که مغموم و سرافکنده می‌باشم». حضرت وقتی این جملات را شنید به قدری گریه کرد که محاسن‌شان از اشک مرطوب شد و فرمود: «سوگند به حق آنکه تو به حقش سوگند یاد نمودی، همان عاملی که تو را از خانه‌ات خارج کرده مرا نیز به بیرون از خانه کشانیده و من یک دینار قرض کرده‌ام، ولی دوست دارم که تو را بر خود مقدم داشته و آن را به تو

۱. این مباحث در شب‌های فاطمیه دوم (سال ۹۹) در مسجد شهرک صادقیه شهر قم مطرح شده است. جهت دریافت صوت این مباحث به پیام‌رسان «بله و ایتا» به نشانی ذیل مراجعه

تقدیم نمایم.» پس علی (ع) آن دینار را به مقدار داد و دیگر شرم کرد به منزل برود، لذا به طرف مسجد رسول خدا رفت و تا نماز ظهر و عصر و سپس تا نماز مغرب آنجا ماند. هنگامی که نماز مغرب تمام شد، رسول خدا متوجه علی (ع) که در صف اول نماز بود گردید و به آن حضرت اشاره نمود که برخیزد و هر دو برخاسته با هم از مسجد خارج شدند و پیامبر (ص) فرمود: ای علی! آیا غذایی داری که امشب ما را مهمان کنی؟ حضرت علی (ع) سر به زیر افکند و جوابی نداد. پیامبر (ص) توسط جبرئیل از قضایای آن روز اطلاع پیدا کرده بود و بر وی وحی شده بود که شام را میهمان علی (ع) باشد. لذا به حضرت علی (ع) فرمودند: «ای علی! یا بگو نه تا من بازگردم و یا بگو آری تا با تو بیایم». حضرت از شدت خجالت و شرم فرمود: «ای رسول خدا، بفرمایید و میهمان ما باشید». وقتی به خانه رسیدند مشاهده کردند که فاطمه (س) در محراب عبادت ایستاده و به راز و نیاز با خدا مشغول است و در پشت سر او کاسه‌ای پر از غذای داغ که بخارش مشهود بود قرار دارد. بعد از نماز ایشان، پیامبر (ص) فرمود: دخترم، شامی برای ما بیاور. حضرت فاطمه آن کاسه‌ی غذا را برداشته و در مقابل پیامبر و علی گذاشت. هنگامی که چشم علی (ع) به کاسه غذا افتاد، نگاهی توأم با تعجب به فاطمه افکند و سوال نمود: مگر نگفته بودی غذایی در منزل نداریم پس این چیست؟! حضرت فاطمه (س) فرمود: خداوندی که بر همه چیز آگاه است می‌داند که از من سخنی غیر از راستی و حقیقت صادر نشده است. در این هنگام پیامبر (ص) فرمود: ای علی! این غذا به عوض آن دیناری است که تو به مقدار دادی، همانا خداوند هر کس را که بخواهد بدون حساب روزی می‌دهد. سپس رسول خدا متأثر و گریان گردیده و فرمود: حمد و سپاس از آن خدایی است که شما را از دنیا نبرد تا به تو نظیر آنچه برای حضرت زکریا و به فاطمه مثل آنچه برای مریم قرار داده بود عطا کند. چرا که خداوند می‌فرماید: «كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» (آل عمران/۳۷).

این چه معنای عظیمی از ایثار و زهد است که با هماهنگی کردن عواطف خود بر محور اهداف تاریخی نهضت پیامبر (ص)، محبت به فرزندان خود را نیز در این مسیر قرار می‌دهد؟! در شبهای گذشته بیان شد که اگر نبود این فداکاریها و این سطح از زهد و ایثار از سوی دختر بالاترین شخصیت حکومت اسلامی، ممکن نبود یک جامعه را با دست خالی بر ضد بالاترین قدرت‌های مادی و نظامی شبه جزیره عرب، تحریک و همراه کرد تا گردهی کفر را بشکنند و برای توحید در کل شبه جزیره عرب امنیت ایجاد کنند. حضرت زهرا (س) با اینکه در خانه و ظاهراً مشغول کار منزل است، اما با چنین رفتاری، برای یک جامعه و تاریخ حادثه ایجاد می‌کند تا عرف‌های متداول را بشکند و آن را برای تحقق آرمان‌های نهضت نبوی و اهداف اسلام همراه کند.

در روایت دیگر آمده است وقتی کار در منزل به حضرت زهرا (س) فشار زیادی وارد کرد و با حضرت علی (ع) در میان گذاشت، حضرت پیشنهاد نمود تا از نبی اکرم (ص) درخواست کنند یکی از اسیران جنگی را به عنوان خدمتکار در اختیارشان قرار بگیرد. این فشار به حدی بود که در روایات آمده دست مبارک زهرای مرضیه (دختر رهبر حکومت) از شدت آسیاب کردن گندم، به خون می‌افتاد. چه قدر فشار کار خانه زیاد بوده که بانویی که فرموده بود «بهترین حالت برای زن این است که نه مردی او را ببیند و نه او مردی را» مجبور می‌شود از خانه خارج بشود و به مسجد بیاید تا از نبی اکرم (ص) درخواست کند خدمتکاری در اختیار او قرار دهد. اما وقتی به مسجد می‌رسد از بیان حاجت خود حیا کرده و بر می‌گردد. اگر بانویی که هیچ وقت از خانه خارج نمی‌شد، یکباره در بین مردم و در مسجد دیده شود، قطعاً خبر حضور او به سرعت در جامعه منتشر می‌شود و حساسیت برمی‌انگیزد. نبی اکرم (ص) به منزل ایشان آمد و سوال کرد: ظاهراً حاجتی داشتی که به مسجد آمدی؟ زهرای مرضیه دوباره حیا می‌کند که بگوید. سپس با

اصرار امیرالمؤمنین (ع) در خواست خود را بیان می‌نماید. وقتی حضرت اوضاع دختر خود را شنیدند، به گریه افتادند، اما در پاسخ می‌فرماید: دخترم! به خدا قسم، در مسجد ۴۰۰ مسلمان بدون غذا و پوشش مناسب و منزل نشسته‌اند و من می‌خواهم با فروش این اسراء، غذا و لباسی برای این مسلمانان فراهم کنم. لذا نمی‌توانم کسی از آنها را به خدمت تو درآورم. حضرت زهرا(س) از این پاسخ، نه تنها ناراحت نمی‌شود بلکه با رضایت کامل با نظر پیامبر (ص) همراهی می‌کند. سپس نبی اکرم (ص) برای حل این مشکلات و سختی‌های کار خانه، تسبیحاتی معروف به «تسبیحات حضرت زهرا» را به ایشان هدیه می‌دهد که همین نوع هدیه نیز ابزارهای مادی آن دوران را تحقیر می‌کند. تسبیحاتی که طبق روایات، اگر کسی بعد از نماز آنها را بخواند، ثواب هزار نماز نافله را به او می‌دهند! یعنی این فعل حضرت به قدری عظیم است که یکی از آثار آن، دادن چنین ثوابی به کسانی است که ارتباطی با انجام آن فعل ندارد و فقط این تسبیحات را خوانده است! عظمت این فعل را می‌توان در مقایسه با کاری که حضرت هاجر (س) برای رضای خدا در سعی بین صفا و مروه انجام داد، درک کرد که اثر فعل حضرت هاجر (س)، این شده که مسلمانان یکبار در عمر خود باید این سعی را انجام دهند اما اثر فعل حضرت زهرا (س) در شکستن عرف‌های مادی یک جامعه این می‌شود که تا روز قیامت، هر مؤمنی بعد از پنج وعده نماز روزانه خود این تسبیحات را بخواند، چنین ثوابی برای او ثبت می‌شود. البته طبق روایات، بعد از این قضیه و با نزول آیه: «وَأَمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا» (اسراء/۲۸) پیامبر اکرم، «فضه» را به خدمت حضرت زهرا(س) درآورد اما با این شرط که یک روز فضه کارهای خانه را انجام دهد و روز بعد، فاطمه زهرا (س). شما ملاحظه بکنید انتشار این اخبار در جامعه، چگونه عُرف متداول برخورد با کنیز و غلام را می‌شکند و به ابزار تفاخر و تمول و ریاست در آن دوران، ضربه می‌زند!

امروز نیز جامعه‌ی زنان برای دفاع از اسلام در این جنگ اقتصادی، با تأسی به حضرت صدیقه طاهره (س) و با قیام عاطفی خود و تحریک عواطف جامعه می‌توانند الگوی مصرف مسرفانه و نامتعادل با تولید کشور را بشکنند تا کفّه واردات سنگین‌تر از کفّه صادرات غیرنفتی نباشد و ارزش پول ملی هر روز پایین‌تر نیاید. شاید مکرراً آمار بالا بودن مصرف فلان کالا در ایران نسبت به استاندارد جهانی را شنیده باشید. از علل اصلی این تفاوت، آن است که در کشورهای دنیا فاصله طبقاتی شدید (به عنوان شاخصه‌ی ذاتی نظام سرمایه‌داری) شدیداً اعمال می‌شود اما جمهوری اسلامی به دلیل شعار به حق «عدالت»، به نسبت قابل توجهی فاصله طبقاتی را کم کرده و امکانات مختلفی را بدون توجیه اقتصادی متداول، در اختیار مردم قرار داده است. به همین دلیل بسیاری از قشر متوسط جامعه، با اینکه مشارکت مؤثری در تولید ندارند، از سطح مصرفی برخوردارند که معمولاً مردم دیگر کشورها در شرایط مشابه، قدرت چنین مصرفی ندارند. گرچه چنین الگوی مصرفی همراه با اوصاف اخلاقی «حرص، حسد و اسراف» است (که در سالهای گذشته تفصیلاً توضیح داده شد) اما اگر چنین اوصافی را نیز در پی نداشته باشد، در شرایط جنگ اقتصادی و با توجه به وضعیت نابسامان تولید کشور، این سطح از الگوی مصرف مردم باعث می‌شود ارزش پول ملی مرتباً پایین بیاید و فشار تورم و گرانی ناشی از آن بر خود مردم وارد شود.

لذا شکستن این الگوی مصرف توسط جامعه زنان، سطوح مختلفی به تناسب ظرفیت‌های مختلف ایمانی دارد که در مبحث گذشته مطرح شد. یک سطح آن کنترل مصرف خانگی است تا به سمت کالاهای جدیدتر و به‌روزتر نرود و سطح بعدی (برای ظرفیت ایمانی بالاتر)، کاهش سطح مصرف موجود در خانواده است. اما بالاترین سطح آن، توجه به این موضوع است که بدون

«تغییر بافت صادرات و واردات کشور» مشکلات الگوی مصرف کشور ریشه‌ای حل نمی‌شود. لذا باید ابتدا به لوازمات این موضوع بصیرت پیدا کنند و بعد، مطالبات عمومی و مناظرات و گفتگوها را حول این چالش در نمازهای جمعه و مساجد به راه اندازند. البته باید شناخت آنان به ابعاد این موضوع و راه‌حل درست و صحیح، به حدی باشد که از کنار پاسخ‌های متداول مسئولین و نخبگان به راحتی عبور نکنند زیرا کثرت تحلیل‌های مادی از این موضوع در سطح جامعه، باعث عدم فهم صحیح مردم از علل چالش‌های اقتصادی بر اساس ادبیات الهی می‌شود. یا معمولاً پاسخ‌هایی داده می‌شود که مسئولین قبلی نیز همین کارها را کرده بودند اما مشکل افت ارزش پول ملی حل نشد. به طور نمونه، مرتباً گفته می‌شود که علت تورم و گرانی و عدم تولید در کشور، «هدایت نشدن نقدینگی عمومی به سمت تولید است»، در حالی که اکثر مسئولین دولت‌های قبل نیز توجه به این مهم داشته و تلاش‌هایی برای حل آن انجام دادند اما نقدینگی به سمت تولید نرفته است. چرا؟! حل نشدن همین چالش‌ها است که امنیت اقتصادی جامعه را مورد تهدید قرار داده و معیشت مردم را به خطر انداخته و باعث خدشه‌دار کردن اعتماد مردم به کارآمدی اسلام ناب و انقلاب اسلامی شده است. بنابراین زنانی که می‌خواهد در این سطح از قیام قرار بگیرند باید مسلط به این مطالب باشند تا همانند کاری که حضرت زهرا(س) در خطبه فدکیه کردند (مورد خطاب قرار دادن انصار برای تحریک آنها و ایجاد اختلاف بین انصار و مهاجرین) بتوانند فضای مطالبه‌گری را به جای اختلافات جناحی و قبیله‌ای، به سمت مناظرات واقعی و قاعده‌مند برای بصیرت‌دهی به مردم حرکت دهند تا آن مردانی که در خواب غفلت هستند بیدار شده و برای نقش‌آفرینی در این جنگ اقتصادی به تحریک و غیرت بی‌اندازند. همچنین با این حرکت اجتماعی جامعه زنان، فضا برای مردان مجاهدی که در این عرصه‌ها فعال هستند اما با موانعی مواجه شده‌اند نیز مهیا می‌شود. زیرا در جامعه‌ای که هنوز جایگاه خانواده اهمیت دارد زنان می‌توانند از موضع عواطف، الگوی مصرف جامعه را بشکنند تا تقاضای مؤثر اجتماعی تغییر کند. اگر هم مورد تحقیر جامعه قرار بگیرند باید توجه داشته باشند که این تحقیر مادی است و فعل آنها موجب عظمت و قدرت معنوی و دنیوی برای اسلام می‌شود.

هم‌زمان با حرکت به سمت شکستن الگوی مصرف، باید به این موضوع نیز پرداخت که چرا «تولید» در کشور رونق پیدا نمی‌کند و جامعه زنان چه کمکی برای این چالش می‌توانند انجام دهند؟ البته همان‌طور که بیان شد، باید بسیار دقت شود که در شناخت و علت‌یابی این موضوعات، گرفتار تحلیل‌های مادی متداول نشوند زیرا این تحلیل‌هایی که براساس علوم متداول اقتصادی مطرح می‌شود گرچه توانسته مشکلات اقتصادی بعضی از کشورهای دنیا را حل کند اما به دلیل مغایرت آن با شعار عدالت و آرمان‌های استکبارستیزی ملت انقلابی ایران نتوانسته در ۴۰ سال گذشته این چالش‌ها را بر طرف کند.

از علت‌های اساسی عدم رونق بخش تولید در کشور ما، بزرگ و متورم بودن بخش «توزیع و خدمات» در کشور ماست. زیرا به نسبت بخش تولید، از سودآوری بسیار بالا و زحمت پایینی برخوردار است. یعنی به دلیل بالا بودن مصرف کشور، همیشه توزیع‌کنندگان و دلالان مشتری دارند. در یکی از آمارها آمده بود تعداد مغازه در ایران سه برابر استاندارد تعداد مغازه در کشورهای دنیا است اما با این کثرت، تقریباً همه، فروش مناسبی دارند. اگر بخش توزیع، محور اشتغال‌آفرینی برای یک کشور باشد، قدرت اقتصادی ایجاد نخواهد کرد و این سودآوری بالای بخش توزیع، مانع اصلی بخش تولید است. اگر نقشه جامعی برای رونق تولید کشور بر اساس الگوی متناسب با آموزه‌های اسلام و آرمان‌ها انقلاب طراحی شود، جامعه زنان می‌توانند برای شکستن این وضعیت توزیع، بسیار مؤثر باشند زیرا برای سر و سامان دادن به بخش توزیع و متعادل کردن آن، ممکن است به خانواده‌های این مشاغل فشار

بیاید که بصیرت‌دهی و گفتمان‌سازی و تبدیل آن به حرکات اجتماعی، بسیار مؤثر در تحمل خود آنها و تسلی مردان آنان خواهد بود. یعنی ممکن است فشارهای مادی به این خانواده‌ها بیاید اما زنان مؤمنه‌ای که ارتباط وظیفه امروز خود با رفتار صدیقه طاهره (س) را متوجه باشند، در مقابل این مشکلات نه تنها سرخم نمی‌کنند بلکه از تحمل فشارها احساس افتخار می‌کنند. چون دل در گرو هدایای حضرت زهرا دارند؛ همان‌طور که پیامبر اکرم (ص) به آن بشارت داده: «فاطمه! به تو بشارت می‌دهم که وقتی خدای متعال می‌خواهد به همسران اولیاء خود هدیه بدهد، فرستاده‌ای را نزدت می‌فرستد تا تو از زیورآلات بهشتی خود، به آنان هدیه بدهی».

البته باید با راهکاری جدید، این مشاغل را به طرف بخش تولید هدایت کرد که در نقشه جامع تولید به ابعاد آن پرداخته شده اما به دلیل ضیق وقت، وارد تحلیل ابعاد الگوی تولید انقلابی و تفاوت آن با الگوی تولید متداول جوامع مادی و سطوح نقش‌آفرینی جامعه زنان در این عرصه نمی‌شویم. بنابراین حداقل کاری که زنان مؤمنه می‌توانند در این جنگ اقتصادی انجام دهد مطالبه از همسران و فرزندان خود است؛ یعنی همان‌طور که هر روز نسبت به خرید اجناس و نیازمندی‌های خانه از همسر یا فرزندان خود سوال می‌کنند، باید نسبت به مطالبات نایب عام امام زمان (عج) در این جنگ اقتصادی نیز سوال و مطالبه و پیگیری کنند؛ مخصوصاً بانوانی که دارای همسران یا محارم حوزوی یا دانشگاهی و یا مدیران اجرایی هستند. البته لازمه این مطالبه‌گیری، بصیرت خود این بانوان نسبت به ابعاد این موضوعات نیز است تا اگر با جواب‌های سطحی یا متداول مواجه شدند، بی‌جهت قانع نشوند. زیرا متأسفانه امروزه هر کار متداولی که انجام می‌شود، با عناوینی همانند: «اقتصاد مقاومتی»، «گام دوم انقلاب» و... نام‌گذاری می‌گردد.

بیان این موضوعات در شام شهادت حضرت زهرا (س) و در منبر فاطمی، به این دلیل است که امروز دفاع از اسلام در مقابل کفر (که سلوک و مرام و زندگی صدیقه طاهره بر این موضوع متمرکز بود) مصداق اقتصادی پیدا کرده است و ۱۲ سال از این جنگ اقتصادی می‌گذرد و رهبری معظم به صراحت اعلام جنگ و جهاد کرده‌اند. لذا باید مساجد و منابر و مجالس مذهبی با بیان ابعاد این تهاجم اقتصادی دشمن، همان‌طور که مردم را برای دفاع از اسلام در جنگ تحمیلی بسیج کردند، در این جنگ اقتصادی نیز ملت را بسیج نمایند و عقب‌ماندگی سال‌های گذشته را جبران کنند.